

JURYRAPPORT SYBREN POLETPRIJS 2018 – PETER VERHELST

Hoe zou je het werk van Peter Verhelst kunnen typeren? Een oeuvre dat, sinds hij als dichter debuteerde met *Obsidiaan* in 1987, uitgroeide tot een veelkantig geheel van intussen vijftien dichtbundels, bijna evenveel prozawerken (waaronder enkele jeugdboeken), ruim twintig theaterstukken en *still counting*. Misschien zou dit een mooie karakterisering zijn: het is een oeuvre dat zich kenmerkt door

open of opengewerkte structuren als uitvalbases naar zich uitdijende periferieën, permanente overschrijdingen van eerder, door anderen of zelf gestelde, grenzen, het ontkennen van te centralistische uitgangspunten via middelpuntvliedende constellaties nadát - vaak tevergeefs - een centrum gezocht werd of centra werden ontworpen.

Een wel zeer puntige schets van Peter Verhelsts werk, van de hand van Sybren Polet uit *Crito, ik ben de literatuur nog een haan schuldig*, een bundel notities uit 1986, een jaar voordat Verhelst debuteerde.

Het ging bij Polet dan ook uiteraard niet om het werk van de laureaat van de *Sybre Poletprijs* maar om de typering van de *geest* die ook door proza, poëzie en theater van Peter Verhelst waart. Verhelst staat zich in zijn werk de totale vrijheid toe om uit te waaiëren, en om zichzelf wetten te stellen, door te verwijzen naar andere kunstvormen, andere schrijvers, andere teksten of een intrigerend spiegelspel te spelen met zijn eigen eerdere werk. De wondere wereld van Verhelst is er een met een eigen werkelijkheid en wetmatigheden, zoals in de roman *Tongkat*, van onbepaaldheden zoals in *Memoires van een luipaard*, een dystopische werkelijkheid als in *Geschiedenis van een berg*. Hij zit de literatuur op haar beweeglijke huid, maar hij zoekt ook woorden en beelden voor de eigen werkelijkheid zoals in de recente romans *De kunst van het crashen* en *Voor het vergeten*. En steeds zoekt hij de grens op van door logica en samenhang geconditioneerde lezers – daagt hen soms rechtstreeks uit, zoals in de dichtbundel *Verhemelte*:

(lachend ligt hij
op de sofa en bedient remote control,
neuriënd: de meesten onder u
zullen hier niet van houden; de bedenker kan het
u niet kwalijk nemen. Het is niet eens
voor u bedoeld, S***ers of Authority. Wrijft plagend
een wijsvinger over een wijsvinger. Na-na na-na na-na.
Schrijf zelf een boek.)

In het besef dat leven met een waarheid fictie is en elke werkelijkheid veelzijdig, zijn er toch constanten in Verhelsts teksten. Zo heeft hij steeds de grens opgezocht tussen het dwingende systeem (in het begin werkte hij met een pentagram waarin hij zijn oeuvre probeerde onder te brengen) en de chaos die resulteert uit de eindeloze toepassing van dat systeem. Met die overgang van systeem naar chaos hangen alle andere constanten van Verhelsts werk samen: de spanning tussen stilstand en beweging, woord en beeld, ratio en affect, zelf en ander. In het midden van al deze tegenstrijdige tendensen staat het lichaam, ongetwijfeld de spil van Verhelsts werk. Het lichaam, zijn grenzen – en naar het lijkt steeds vaker – zijn eindigheid wordt van alle kanten gethematiseerd. Het is de plaats waar pool en tegenpool in elkaar overgaan, waar geest en hart elkaar raken, waar zelf en ander opgaan in een ‘Wij’, dat in het recente werk van Verhelst steeds belangrijker wordt. In zijn theater wordt de taal van het lichaam, met zijn bewegingen en plotse verstillingen, even veelzeggend als de tekst.

Zijn sensuele en zintuiglijke stijl zorgt voor stroomsprongen of kortsluitingen tussen pool en tegenpool. Het knettert, zoals we kunnen lezen in de openingsalinea van *Memoires van een luipaard*:

Het is een van die nachten waarop de lucht even zacht is als de buik van een kat. Je buigt je voorover en je legt de vingertoppen op die woorden. Van links naar rechts. Traag blijf je die zin strelen tot de pels begint te knetteren.

Peter Verhelst is een magistrale oevrebouwer. Hij is de ontwerper van een literair labyrint dat blijft groeien in eenheid en verscheidenheid, waarin je eindeloos kunt dwalen, waarin je een van de vele uitgangen kunt nemen, maar waarin je de eindbestemming nooit vindt.

Amsterdam, 15.11.2018

De jury:

Laurens Ham

Jos Joosten (voorzitter)

Marije Koens

Bart Vervaeck

Marieke Winkler